SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1056

av Johan Andersson (S)

Starkare skydd för Vätterns vatten

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för att överväga ett starkare skydd för Vätterns vatten och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Enligt 3 kap. 8 § andra stycket Miljöbalken ska områden som är av riksintresse för vattenförsörjningsanläggningar skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar.

Bestämmelsen innebär att kommuner och statliga myndigheter vid planering och tillståndsprövning ska ta särskild hänsyn till dessa områden. Verksamheter eller åtgärder som riskerar att påverka vattenförsörjningen negativt ska inte tillåtas om de kan hindra eller påtagligt försvåra användningen av anläggningarna. Bedömningen ska göras i samband med beslut om detaljplaner, översiktsplaner, tillstånd och andra åtgärder som berör områden av riksintresse.

I praktiken kan detta innebära att nya verksamheter behöver lokaliseras till andra platser eller att särskilda skyddsåtgärder måste vidtas för att minska riskerna för påverkan. Det kan också vara nödvändigt att reservera markområden för att säkerställa att vattenförsörjningsanläggningar kan utvecklas och användas på ett långsiktigt och rationellt sätt.

Den nuvarande lagstiftningens tillämpning är emellertid främst inriktad på själva vattenförsörjningsanläggningen, det vill säga den plats där råvattnet tas upp eller där infrastrukturen för vattenförsörjningen är belägen. För många svenska kommuner utgörs däremot den egentliga dricksvattentäkten av en hel sjö eller ett större vattensystem. I dessa fall är vattenkvaliteten beroende av förhållanden i hela vattenområdet, inte enbart vid den specifika plats där vattenuttaget sker.

Detta gäller exempelvis Vättern, som är Sveriges näst största sjö och en av landets viktigaste dricksvattentäkter. Kommuner runt Vättern är redan idag beroende av sjön för sin vattenförsörjning, och fler kommuner väntas använda Vätterns vatten i framtiden. Därutöver har sjön lyfts fram som en potentiell reservvattentäkt för andra delar av landet vid störningar i den ordinarie vattenförsörjningen.

Eftersom vattenmassorna i stora sjöar ständigt rör sig genom strömmar och omsättning av vatten kan föroreningar eller andra störningar på en plats få negativa konsekvenser långt från den ursprungliga påverkan. Mot den bakgrunden framstår det som otillräckligt att enbart skydda enskilda uttagspunkter eller begränsade områden längs strandlinjen. För att säkerställa ett långsiktigt skydd av dricksvattenresursen behöver hela vattenområdet beaktas.

Flera aktörer, däribland Vätternvårdsförbundet och kommunerna runt Vättern, har under lång tid argumenterat för att hela sjön bör omfattas av ett starkare nationellt skydd och erkännas som ett riksintresse för vattenförsörjningen. Trots Vätterns uppenbara betydelse har det visat sig svårt att uppnå detta inom ramen för nuvarande tillämpning av lagstiftningen. Försök att ge sjön ett mer heltäckande skydd har återkommande stött på hinder kopplade till hur bestämmelserna om riksintressen är utformade och tolkas.

Samtidigt blir behovet av att skydda Sveriges strategiskt viktigaste dricksvattentäkter allt mer angeläget. Klimatförändringar, ökade risker för föroreningar, ett förändrat säkerhetspolitiskt läge och en växande befolkning ställer högre krav på en trygg och långsiktigt hållbar vattenförsörjning.

Vätterns unika vattenkvalitet och stora kapacitet gör sjön till en nationell resurs av mycket stort värde. Det finns därför starka skäl att se över lagstiftningen så att hela sjöar som har avgörande betydelse för dricksvattenförsörjningen kan ges ett ändamålsenligt skydd som motsvarar deras betydelse för samhället.

Johan Andersson (S)